

**Internationell konvention
om
medborgerliga och
politiska rättigheter**

Distr.
ALLMÄNT

CCPR/C/GC/32
den 23 augusti 2007

Original: ENGLISH

KOMMITTÉN FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA
Nittonde sessionen
Genève, 9–27 juli 2007

Allmän kommentar nr 32

Artikel 14: Rätten till jämlikhet inför domstolar och tribunaler och en rättvis rättegång

I. ALLMÄNNA ANMÄRKNINGAR

1. Denna allmänna kommentar ersätter den allmänna kommentaren nr 13 (tjugoförsta sessionen).
2. Rätten till jämlikhet inför domstolar och tribunaler och en rättvis rättegång är ett centralt inslag i skyddet för mänskliga rättigheter och fungerar som ett förfarande för att garantera rättssäkerheten. Artikel 14 i konventionen syftar till att säkerställa den korrekta rättsskipningen och garanterar därför en rad specifika rättigheter.
3. Artikel 14 är särskilt komplex och kombinerar olika garantier med olika tillämpningsområden. I den första meningen i punkt 1 fastställs en allmän garanti för jämlikhet inför domstolar och tribunaler som gäller oavsett typen av förfarande. Den andra meningen i samma punkt ger enskilda personer rätt till en rättvis och offentlig förhandling vid en behörig, oberoende och opartisk domstol som upprättats enligt lag om de anklagas för brott eller om deras rättigheter och skyldigheter bestäms i ett tvistemål. I sådana mål kan medier och allmänheten vägras tillträde till rättegången endast i de fall som specificeras i den tredje meningen i punkt 1. Punkt 2–5 i artikeln innehåller processuella garantier för personer som anklagas för brott. Punkt 6 säkrar en materiell rätt till gottgörelse om domen i brottmål var felaktig. Punkt 7 förbjuder dubbel straffbarhet och garanterar därmed en grundläggande frihet från att åtalas eller straffas på nytt för ett brott som en person redan blivit slutligen fälld eller frikänd för. Konventionsstater ska tydligt skilja mellan dessa olika aspekter av rätten till en rättvis rättegång i sina rapporter.

4. Artikel 14 innehåller garantier som konventionsstaterna måste respektera, oavsett rättsliga traditioner och inhemsk lagstiftning. Även om de ska rapportera om hur dessa garantier är genomförda inom respektive rättssystem, konstaterar kommittén att det inte kan överlämnas till den inhemska rätten att bestämma det väsentliga innehållet i konventionens garantier.

5. Även om reservationer mot särskilda klausuler i artikel 14 kan vara godtagbara, skulle en allmän reservation mot rätten till en rättvis rättegång vara oförenlig med konventionens mål och syfte.¹

6. Även om artikel 14 inte är medtagen i listan över okränkbara rättigheter i artikel 4, punkt 2, i konventionen, ska konventionsstater som avviker från de normala förfaranden som krävs i artikel 14 vid ett undantagstillstånd garantera att dessa avvikelser inte går utöver det som situationen kräver. Garantierna av en rättvis rättegång får aldrig bli föremål för undantagsåtgärder som kringgår skyddet av oinskränkbara rättigheter. Eftersom exempelvis artikel 6 i konventionen är oinskränkbar i sin helhet, måste alla rättegångar som leder till införandet av dödsstraff under undantagstillstånd överensstämja med bestämmelserna i konventionen, inklusive alla kraven i artikel 14.² På samma sätt, eftersom artikel 7 även är oinskränkbar i sin helhet, får inga uttalanden eller bekännelser eller, i princip, andra bevis som erhållits i strid mot denna bestämmelse åberopas som bevismaterial i mål som omfattas av artikel 14, inklusive under undantagstillstånd,³ förutom om ett uttalande eller en bekännelse som erhållits i strid mot artikel 7 används som bevis på att tortyr eller annan förbjuden behandling enligt denna bestämmelse har inträffat.⁴ Det är alltid förbjudet att avvika från grundläggande principer om rättvis rättegång, inklusive presumptionen för oskuld.⁵

II. JÄMLIKHET INFÖR DOMSTOLAR OCH TRIBUNALER

7. Den första meningen i artikel 14, punkt 1, garanterar i allmänna ordalag rätten till jämlikhet inför domstolar och tribunaler. Denna garanti gäller inte bara domstolar och tribunaler som omtalas i den andra meningen i denna punkt i artikel 14, utan måste även respekteras när den inhemska rätten överlåter en rättslig uppgift till ett juridiskt organ.⁶

¹ Allmän kommentar, nr 24 (1994) om frågor som rör reservation som görs vid ratificering eller anslutningen till konventionen eller dess tilläggsprotokoll, eller i samband med deklARATIONER enligt artikel 41 i konventionen, punkt 8.

² Allmän kommentar nr 29 (2001) om artikel 4: Avvikelser vid undantagstillstånd, punkt 15.

³ Ibid., punkt 7 och 15.

⁴ Se konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling, artikel 15.

⁵ Allmän kommentar nr 29 (2001) om artikel 4: Avvikelser vid undantagstillstånd, punkt 11.

⁶ Klagomålsförfarande nr 1015/2001, *Perterer mot Österrike*, punkt 9.2 (disciplinära åtgärder mot en tjänsteperson); klagomålsförfarande nr 961/2000, *Everett mot Spanien*, punkt 6.4 (utlämning).

8. Rätten till jämlikhet inför domstolar och tribunaler, i allmänna ordalag, garanterar förutom principerna som nämns i den andra meningen i artikel 14, punkt 1, principerna för lika tillgång och jämlikhet i medel, och garanterar att parterna i de berörda målen behandlas utan diskriminering.

9. Artikel 14 omfattar rätten till tillgång till domstolar vid fastställandet av brottsanklagelser och rättigheter och skyldigheter i ett tvistemål. Tillgång till rättskipning måste effektivt garanteras i alla sådana fall för att garantera att inga personer, vad gäller förfarandet, berövas sin rätt att kräva rättvisa. Rätten till tillgång till domstolar och tribunaler är inte begränsad till medborgare i konventionsstaten, utan måste även vara tillgänglig för alla enskilda, oavsett nationalitet eller statslöshet, oavsett status, vare sig de är asylsökande, flyktingar, migrerande arbetstagare, ensamkommande barn eller andra personer som befinner sig inom en konventionsstats territorium eller omfattas av dess jurisdiktion. En situation där en persons försök att få åtkomst till domstolar eller tribunaler systematiskt hindras rättsligt och i praktiken strider mot garantin i artikel 14, punkt 1, första meningen.⁷ Denna garanti förbjuder även all åtskillnad beträffande tillgång till domstolar och tribunaler som inte har stöd i lagen och inte kan motiveras på objektiva och rimliga grunder. Garantin kränks om vissa personer nekas väcka åtal mot andra personer på grund av deras ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt.⁸

10. Tillgången eller frånvaron av rättegångsbiträde avgör om en person kan få tillgång till de relevanta förfarandena eller delta i dem på ett meningsfullt sätt. Även om artikel 14 uttryckligen tar upp garantin om rättegångsbiträde i straffrättsliga förfaranden i punkt 3 (d), uppmuntras staterna att tillhandahålla kostnadsfri rättslig hjälp i andra fall, för personer som inte har tillräckliga medel för att betala för ett sådant biträde. I vissa fall kan de även vara skyldiga att göra det. Om t.ex. en person som dömts till döden önskar en tillgänglig konstitutionell kontroll av felaktigheter i ett brottmål, men inte har tillräckliga medel för att betala kostnaderna för ett rättegångsbiträde för att fullfölja en sådan åtgärd, är staten skyldig att tillhandahålla ett rättegångsbiträde i enlighet med artikel 14, punkt 1, tillsammans med rätten till effektivt rättsmedel enligt artikel 2, punkt 3, i konventionen.⁹

11. På samma sätt kan införandet av avgifter för parterna i förfaranden som i praktiken förhindrar deras tillgång till rättvisa strida mot artikel 14, punkt 1.¹⁰ I synnerhet en strikt skyldighet enligt lag att bevilja kostnadsersättning till den vinnande parten, utan hänsyn till följderna eller utan att tillhandahålla rättslig hjälp, kan ha en avskräckande effekt på förmågan hos personer att fortsätta försvara sina rättigheter i konventionen i förfaranden som är tillgängliga för dem.¹¹

⁷ Klagomålsförfarande nr 468/1991, *Oló Bahamonde mot Ekvatorialguinea*, punkt 9.4.

⁸ Klagomålsförfarande nr 202/1986, *Ato del Avellanal mot Peru*, punkt 10.2 (inskränkning av rätten att företräda makens tillgångar inför domstolar, och därmed hindra gifta kvinnor att väcka åtal i domstolar). Se även allmän kommentar nr 18 (1989) om icke-diskriminering, punkt 7.

⁹ Klagomålsförfarande nr 377/1989, *Currie mot Jamaica*, punkt 13.4; nr 704/1996, *Shaw mot Jamaica*, punkt 7.6; nr 707/1996, *Taylor mot Jamaica*, punkt 8.2; nr 752/1997, *Henry mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.6; nr 845/1998, *Kennedy mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.10.

¹⁰ Klagomålsförfarande nr 646/1995, *Lindon mot Australien*, punkt 6.4.

¹¹ Klagomålsförfarande nr 779/1997, *Äärelä och Näkkäljärvi mot Finland*, punkt 7.2.

12. Rätten till jämlik tillgång till domstol, som fastställs i artikel 14, punkt 1, rör tillgången till förfaranden i första instans och behandlar inte frågan om rätten att överklaga eller andra rättsmedel.¹²

13. Jämlikheten inför domstolar och tribunaler garanterar också jämlikhet i medel. Detta innebär att samma processuella rättigheter ska tillhandahållas till alla parter såvida inte åtskillnader har stöd i lagen och kan motiveras på objektiva och rimliga grunder, som inte medför verkliga nackdelar eller andra orättvisor för svaranden.¹³ Det finns ingen jämlikhet i medel om, till exempel, endast åklagaren, men inte svaranden, tillåts överklaga vissa beslut.¹⁴ Principen om jämlikhet mellan parter gäller även civilrättsliga förfaranden och kräver, bland annat, att varje sida ges möjlighet att bestrida alla argument och bevis som anförts av den andra parten.¹⁵ I exceptionella fall kan det även kräva att tillhandahålla kostnadsfri tolkhjälp där annars en medellös part inte skulle kunna delta i förfarandena på lika villkor eller vittnen kunna förhöras.

14. Jämlikhet inför domstolar och tribunaler kräver också att liknande mål behandlas i liknande förfaranden. Om till exempel exceptionella straffrättsliga förfaranden eller särskilt inrättade domstolar eller tribunaler tillämpas vid prövningen av vissa kategorier av mål,¹⁶ måste objektiva och godtagbara skäl anges för att motivera åtskillnaden.

III. RÄTTVIS OCH OFFENTLIG FÖRHANDLING VID EN BEHÖRIG, OBEROENDE OCH OPARTISK DOMSTOL

15. Rätten till en rättvis och offentlig förhandling vid en behörig, oberoende och opartisk domstol som upprättats enligt lag garanteras, enligt den andra meningen i artikel 14, punkt 1, i fall som rör prövningen av straffrättsliga åtal mot enskilda personer eller deras rättigheter och skyldigheter i tvistemål. Straffrättsliga åtal relaterar i princip till handlingar som är straffbara enligt nationell rätt. Begreppet kan även utökas till att omfatta handlingar som är brottsliga i samband med sanktioner som, oavsett hur de bedöms i nationell rätt, måste betraktas som straffbara på grund av sitt syfte, sin karaktär eller allvarlighet.¹⁷

16. Konceptet med prövning av rättigheter och skyldigheter "i ett tvistemål" (*de caractère civil/de carácter civil*) är mer komplex. Det formuleras annorlunda på konventionens olika språk som, enligt artikel 53 i konventionen, är lika giltiga, och förarbetena löser inte de skillnader som finns i de olika språkversionerna. Kommittén konstaterar att konceptet om "tvistemål" eller dess motsvarigheter på andra språk grundar sig på denna rätts karaktär snarare än statusen för en av parterna eller det särskilda forum som tillhandahålls av inhemska rättssystem för prövning av särskilda

¹² Klagomålsförfarande nr 450/1991, *I.P. mot Finland*, punkt 6.2.

¹³ Klagomålsförfarande nr 1347/2005, *Dudko mot Australien*, punkt 7.4.

¹⁴ Klagomålsförfarande nr 1086/2002, *Wiess mot Österrike*, punkt 9.6. För ett annat exempel på en kränkning av principen om jämlikhet i medel, se klagomålsförfarande nr 223/1987, *Robinson mot Jamaica*, punkt 10.4 (uppskjutande av utfrågning).

¹⁵ Klagomålsförfarande nr 846/1999, *Jansen-Gielen mot Nederländerna*, punkt 8.2 och nr 779/1997, *Åärelä och Näkkäljärvi mot Finland*, punkt 7.4.

¹⁶ Om t.ex. en juryrättegång är utesluten för vissa kategorier av brottslingar (se slutsatser, *Storbritannien och Nordirland*, CCPR/CO/73/UK (2001), punkt 18) eller brott.

¹⁷ Klagomålsförfarande nr 1015/2001, *Perterer mot Österrike*, punkt 9.2.

rättigheter.¹⁸ Konceptet omfattar (a) rättsliga förfaranden som syftar till att pröva rätter och skyldigheter som hänför sig till avtal, egendom och kränkningar inom privaträtten, liksom (b) motsvarande begrepp inom förvaltningsrätten såsom uppsägning av tjänstepersoner för andra skäl än disciplinära,¹⁹ prövning av sociala trygghetsförmåner²⁰ eller pensionsrättigheter för soldater,²¹ eller förfaranden som avser användningen av allmän mark²² eller beslagtagande av privat egendom. Dessutom kan det (c) omfatta andra förfaranden som dock måste bedömas från fall till fall mot bakgrund karaktären på den berörda rätten.

17. Å andra sidan gäller inte rätten till tillgång till domstol eller tribunal enligt artikel 14, punkt 1, andra meningen, i fall där inhemsk rätt inte medger någon rättighet till den berörda personen. Av denna anledning ansåg kommittén att denna bestämmelse inte skulle gälla i fall där den nationella lagstiftningen inte ger någon rätt att befordras till en högre position inom den offentliga förvaltningen,²³ att utses till domare²⁴ eller få en dödsdom omvandlad av ett verkställande organ.²⁵ Dessutom finns det ingen prövning av rättigheter och skyldigheter i ett tvistemål där de berörda personerna utsätts för åtgärder mot dem i sin egenskap av personer underställda en hög grad av administrativ kontroll, såsom disciplinära åtgärder som inte utgör straffsanktioner mot en tjänsteperson,²⁶ en medlem av de väpnade styrkorna eller en fånge. Denna garanti gäller heller inte för utlämnings-, utvisnings- och deporteringsförfaranden.²⁷ Även om det inte finns någon rätt till tillgång till domstol eller tribunal enligt bestämmelserna i artikel 14, punkt 1, andra meningen, i dessa och liknande fall kan andra processuella garantier fortfarande tillämpas.²⁸

18. Begreppet "domstol" i artikel 14, punkt 1, avser ett organ, oavsett dess benämning, som är upprättat enligt lag, är oberoende av den verkställande och lagstiftande makten eller i särskilda fall åtnjuter rättsligt oberoende för beslut av rättsliga frågor i förfaranden som är juridiska till sin natur. Artikel 14, punkt 1, andra meningen, garanterar tillgången till dessa domstolar för alla som är anklagade för brott. Denna rätt kan inte inskränkas och en brottmålsdom från ett organ som inte är en domstol är oförenlig med denna bestämmelse. På samma sätt, när rättigheter och skyldigheter prövas i ett tvistemål måste detta, i åtminstone ett skede av förfarandet, göras i en domstol i den mening som avses i den här meningen. Underlåtenheten från en konventionsstat att upprätta en behörig domstol för att pröva sådana rättigheter och skyldigheter eller tillåta tillgång till en sådan domstol i särskilda fall utgör en kränkning av artikel 14 om dessa inskränkningar inte har stöd i inhemsk lagstiftning, inte är

¹⁸ Klagomålsförfarande nr 112/1981, *Y.L. mot Kanada*, punkter 9.1 och 9.2.

¹⁹ Klagomålsförfarande nr 441/1990, *Casanovas mot Frankrike*, punkt 5.2.

²⁰ Klagomålsförfarande nr 454/1991, *Garcia Pons mot Spanien*, punkt 9.3

²¹ Klagomålsförfarande nr 112/1981, *Y.L. mot Kanada*, punkt 9.3.

²² Klagomålsförfarande nr 779/1997, *Äärelä och Näkkäljärvi mot Finland*, punkter 7.2–7.4.

²³ Klagomålsförfarande nr 837/1998, *Kolanowski mot Polen*, punkt 6.4.

²⁴ Klagomålsförfarande nr 972/2001, *Kazantzis mot Cypern*, punkt 6.5; nr 943/2000, *Jacobs mot Belgien*, punkt 8.7, och nr 1396/2005, *Rivera Fernández mot Spanien*, punkt 6.3.

²⁵ Klagomålsförfarande nr 845/1998, *Kennedy mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.4.

²⁶ Klagomålsförfarande nr 1015/2001, *Perterer mot Österrike*, punkt 9.2 (disciplinär uppsägning).

²⁷ Klagomålsförfarande nr 1341/2005, *Zundel mot Kanada*, punkt 6.8, nr 1359/2005, *Esposito mot Spanien*, punkt 7.6.

²⁸ Se punkt 62 nedan.

nödvändiga för att fullfölja legitima mål som en god rättsskipning, eller bygger på undantag från rättsskipningen som härrör från internationell rätt, exempelvis immunitet, eller om tillgången för en individ skulle inskränkas i en sådan grad att det skulle undergräva själva kärnan av rätten.

19. Kravet på en domstols kompetens, oberoende och opartiskhet i den mening som avses i artikel 14, punkt 1, är en absolut rätt som inte omfattas av några undantag.²⁹ Kravet på oberoende hänvisar i synnerhet till förfarandet och kvalifikationerna för utnämningen av domare och garantier om deras anställningstrygghet fram till en obligatorisk pensionsålder eller, i förkommande fall, upphörandet av deras tjänstgöringsperiod, förhållandena som styr befordran, överföring, upphörandet av deras funktioner och det faktiska oberoendet för rättsväsendet från politisk inblandning från den verkställande och lagstiftande makten. Stater bör vidta särskilda åtgärder för att garantera rättsväsendets oberoende och skydda domare för alla former av politiskt inflytande över beslutsfattandet genom författningen eller antagandet av lagstiftning som föreskriver tydliga rutiner och objektiva kriterier för utnämning, avlöning, anställning, befordran, avsättning och uppsägning av medlemmar av rättsväsendet och disciplinära sanktioner som vidtas mot dem.³⁰ En situation där funktioner och kompetenser för rättsväsendet och den verkställande makten inte är tydligt definierade eller den senare kan kontrollera eller styra den förra är oförenlig med begreppet för en oberoende domstol.³¹ Det är nödvändigt att skydda domare mot intressekonflikter och trakasserier. För att skydda deras oberoende ska statusen för domare, inklusive deras tjänstgöringsperiod, deras oberoende, trygghet, tillräckliga avlöning, tjänsteförhållanden, pensioner och pensionsålder föreskrivas i lag.

20. Domare kan endast avsättas på grund av allvarligt tjänstefel eller inkompetens, i enlighet med ett rättvist förfarande som garanterar objektivitet och opartiskhet enligt författningen eller lagstiftningen. Avsättningen av domare från den verkställande makten, t.ex. före utgången av tjänstgöringsperioden, utan några särskilda skäl och utan ett effektivt rättsligt skydd som kan bestrida avsättningen är oförenlig med rättsväsendets oberoende.³² Samma gäller exempelvis för avsättningen från den verkställande makten av domare som påstås vara korrupta, utan att följa några av de förfaranden som föreskrivs i lag.³³

21. Kravet på opartiskhet har två aspekter. För det första får domare inte tillåta att deras omdöme påverkas av personliga fördomar och heller inte av förutfattade meningar om det särskilda målet som behandlas, de får heller inte agera på sätt som på ett otillbörligt sätt främjar intressena hos en av parterna till nackdel för den andra.³⁴ För det andra måste domstolen och framstå som opartisk inför en lämplig observatör. En rättegång som i hög grad påverkas av deltagandet av en domare, som enligt inhemska stadgar borde vara diskvalificerad, kan t.ex. inte anses vara opartisk.³⁵

²⁹ Klagomålsförfarande nr 263/1987, *Gonzalez del Rio mot Peru*, punkt 5.2.

³⁰ Slutsatser, Slovakien, CCPR/C/79/Add.79, (1997), punkt 18.

³¹ Klagomålsförfarande nr 468/1991, *Oló Bahamonde mot Ekvatorialguinea*, punkt 9.4.

³² Klagomålsförfarande nr 814/1998, *Pastukhov mot Vitryssland*, punkt 7.3.

³³ Klagomålsförfarande nr 933/2000, *Mundy Busyo et al mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 5.2.

³⁴ Klagomålsförfarande nr 387/1989, *Karttunen mot Finland*, punkt 7.2.

³⁵ Idem.

22. Bestämmelserna i artikel 14 gäller för alla domstolar och tribunaler inom räckvidden för denna artikel, vare sig de är ordinarie eller specialiserade, civila eller militära. Kommittén konstaterar att det i många länder finns militära eller särskilda domstolar som prövar civila. Även om konventionen inte förbjuder prövningen av civila i militära eller särskilda domstolar, krävs det att sådana rättegångar helt överensstämmer med kraven i artikel 14 och att dess garantier inte kan inskränkas eller modifieras pga. den berörda domstolens militära eller särskilda karaktär. Kommittén konstaterar också att rättegången mot civila i militära eller särskilda domstolar kan ge upphov till allvarliga problem när det gäller jämlik, opartisk och oberoende rättskipning. Därför är det viktigt att vidta alla nödvändiga åtgärder för att garantera att sådana rättegångar äger rum under förhållanden som verkligen ger de fullständiga garantier som föreskrivs i artikel 14. Rättegångar mot civila i militära eller särskilda domstolar ska vara exceptionella,³⁶ dvs. inskränka sig till fall där konventionsstaten kan visa att det är nödvändigt att använda sådana rättegångar och motiverat av objektiva och välgrundade skäl, och där den ordinarie civila domstolen inte kan genomföra rättegångarna pga. av den särskilda kategorin av personer och brott.³⁷

23. Vissa länder har tillgripit särskilda domstolar med "ansiktslösa domare" som består av anonyma domare, t.ex. inom åtgärder för att bekämpa terrorism. Sådana domstolar, även om identiteten och statusen för dessa domare har verifierats av en oberoende myndighet, lider inte bara av förhållandet att identiteten och statusen för domarna inte är känd för de anklagade personerna, utan också från oegentligheter som utestängande av allmänheten från förfarandena, eller även av den anklagade eller hans/hennes representanter³⁸; inskränkningar av rätten³⁹ till en advokat av eget val;⁴⁰ stora inskränkningar eller nekande av rätten till att kommunicera med sina advokater, särskilt när de hålls isolerade;⁴¹ hot mot advokater,⁴² otillräcklig tid för förberedelser av målet,⁴³ eller stora inskränkningar eller nekande av rätten att inkalla och förhöra eller låta förhöra vittnen, inklusive förbud mot korsförhörda av vissa kategorier av vittnen, t.ex. poliser som ansvarar för gripandet och förhöret av svaranden.⁴⁴ Domstolar med eller utan anonyma domare, under omständigheter som dessa, uppfyller inte de

³⁶ Se även konventionen om skydd för civilpersoner under krigstid av den 12 augusti 1949; artikel 64 och allmän kommentar nr 31 (2004) om *karaktären på de allmänna rättsliga skyldigheter som åläggs konventionsstater*, punkt 11.

³⁷ Se klagomålsförfarande nr 1172/2003, *Madani mot Algeriet*, punkt 8.7.

³⁸ Klagomålsförfarande nr 1298/2004, *Becerra Barney mot Colombia*, punkt 7.2.

³⁹ Klagomålsförfarande nr 577/1994, *Polay Campos mot Peru*, punkt 8.8; nr 678/1996, *Gutiérrez Vivanco mot Peru*, punkt 7.1; nr 1126/2002, *Carranza Alegre mot Peru*, punkt 7.5.

⁴⁰ Klagomålsförfarande nr 678/1996, *Gutiérrez Vivanco mot Peru*, punkt 7.1.

⁴¹ Klagomålsförfarande No.577/1994, *Polay Campos mot Peru*, punkt 8.8; Klagomålsförfarande nr 1126/2002, *Carranza Alegre mot Peru*, punkt 7.5.

⁴² Klagomålsförfarande nr 1058/2002, *Vargas Mas mot Peru*, punkt 6.4.

⁴³ Klagomålsförfarande nr 1125/2002, *Quispe Roque mot Peru*, punkt 7.3.

⁴⁴ Klagomålsförfarande nr 678/1996, *Gutiérrez Vivanco mot Peru*, punkt 7.1; klagomålsförfarande nr 1126/2002, *Carranza Alegre mot Peru*, punkt 7.5; klagomålsförfarande nr 1125/2002, *Quispe Roque mot Peru*, punkt 7.3; klagomålsförfarande nr 1058/2002, *Vargas Mas mot Peru*, punkt 6.4.

grundläggande kraven på en rättvis rättegång och, i synnerhet, kravet att domstolen ska vara oberoende och opartisk.⁴⁵

24. Artikel 14 är också relevant när en stat i sin lagstiftning erkänner domstolar som bygger på sedvanerätt eller religiösa domstolar för att utföra, eller anförtro dem, juridiska uppgifter. Det måste säkerställas att dessa domstolar inte kan utfärda bindande domar som erkänns av staten, såvida inte följande krav är uppfyllda: förfarandet inför dessa domstolar är begränsat till mindre civila mål och brottmål, uppfyller de grundläggande kraven på en rättvis rättegång och andra relevanta garantier i konventionen, och att deras domar valideras av statens domstolar mot bakgrund av garantierna i konventionen och kan bestridas av de berörda parterna i ett förfarande som uppfyller kraven i artikel 14 i konventionen. Dessa principer påverkar inte statens allmänna skyldighet att skydda rättigheterna i konventionen för alla personer som påverkas av verksamheten inom sedvanedomstolar och religiösa domstolar.

25. Begreppet rättvis rättegång inkluderar garantin för en rättvis och offentlig förhandling. Rättsvisa förfaranden omfattar frånvaron av direkt eller indirekt inflytande, påtryckningar eller hot eller intrång från alla tänkbara sidor och med alla tänkbara motiv. En förhandling är inte rättvis om till exempel svaranden i ett brottmål utsätts för en fientlig attityd från allmänheten eller stöd för ena parten i rättsalen som tolereras av domstolen, vilket då inkräktar på rätten till försvar för svaranden,⁴⁶ eller utsätts för andra former av fientlighet med liknande effekt. Uttryck för rasistiska attityder i en jury⁴⁷, som tolereras av domstolen, eller en rasistiskt vinklad sammansättning av juryn är andra faktorer som negativt påverkar ett rättvist förfarande.

26. Artikel 14 garanterar endast processuell jämlikhet och rättvisa och kan inte tolkas som en garanti för frånvaron av fel vid den kompetenta domstolen.⁴⁸ Det är i allmänhet konventionsstaternas domstolar som ska granska fakta och bevis, eller tillämpningen av den nationella lagstiftningen, i ett specifikt mål, såvida det inte kan visas att en sådan bedömning eller tillämpning var klart godtycklig eller innehöll ett uppenbart fel eller förnekande av rättvisa, eller att domstolen på annat sätt åsidosatte sin skyldighet av oberoende och opartiskhet.⁴⁹ Samma norm gäller särskilda anvisningar till juryn från domaren i en juryrättegång.⁵⁰

27. En viktig aspekt av rättvisan i en förhandling är dess snabba utförande. Även om frågan om otillbörliga förseningar i brottmålsförfaranden uttryckligen behandlas i punkt 3 (c) i artikel 14, avviker förseningar i civilrättsliga förfaranden, som inte motiveras av ärendets komplexitet eller parternas agerande, från principen om en rättvis rättegång

⁴⁵ Klagomålsförfarande nr 577/1994, *Polay Campos mot Peru*, punkt 8.8; nr 678/1996, *Gutiérrez Vivanco mot Peru*, punkt 7.1.

⁴⁶ Klagomålsförfarande nr 770/1997, *Gridin mot Ryska federationen*, punkt 8.2.

⁴⁷ Se kommittén för avskaffande av rasdiskriminering, klagomålsförfarande nr 3/1991, *Narrainen mot Norge*, punkt 9.3.

⁴⁸ Klagomålsförfarande nr 273/1988, *B.d.B. mot Nederländerna*, punkt 6.3; klagomålsförfarande nr 1097/2002, *Martínez Mercader et al mot Spanien*, punkt 6.3.

⁴⁹ Klagomålsförfarande nr 1188/2003, *Riedl-Riedenstein et al mot Tyskland*, punkt 7.3, nr 886/1999, *Bondarenko mot Vitryssland*, punkt 9.3; nr 1138/2002, *Arenz et al mot Tyskland*, beslut om tillåtlighet, punkt 8.6.

⁵⁰ Klagomålsförfarande nr 253/1987, *Kelly mot Jamaica*, punkt 5.13, nr 349/1989, *Wright mot Jamaica*, punkt 8.3.

i punkt 1 i denna bestämmelse.⁵¹ Om dessa förseningar beror på en brist av resurser och kronisk underfinansiering, ska i så stor utsträckning som möjligt kompletterande budgetmedel avsättas för rättsväsendet.⁵²

28. Alla rättegångar i brottmål eller relaterade till ett tvistemål måste i princip ske muntligt och offentligt. Förhandlingarnas offentliggörande garanterar förfarandenas öppenhet och ger därmed ett viktigt skydd i individens intresse och för samhället i stort. Domstolarna måste göra information om tid och plats för muntliga förhandlingar tillgänglig för allmänheten och tillhandahålla tillräckliga möjligheter för deltagandet av den intresserade allmänheten, inom rimliga gränser, och bland annat ta hänsyn till det potentiella intresset för målet och varaktigheten för den muntliga förhandlingen.⁵³ Kravet på en offentlig förhandling gäller inte nödvändigtvis alla appellationsförfaranden som kan bygga på skriftliga presentationer,⁵⁴ eller beslut före rättegången som fattats av åklagare och andra offentliga myndigheter.⁵⁵

29. Artikel 14, punkt 1, erkänner att domstolar har befogenhet att vägra tillträde för alla eller en del av allmänheten av hänsyn till sedligheten, den allmänna ordningen (*ordre public*) eller den nationella säkerheten i ett demokratiskt samhälle eller då hänsynen till parternas privatliv kräver det eller, i den mån domstolen finner det strängt nödvändigt på grund av särskilda omständigheter, när offentlighet skulle kunna skada rättvisans intresse. Förutom i sådana exceptionella undantagsfall ska förhandlingen vara öppen för allmänheten, inklusive medierna, och får inte exempelvis begränsas till en särskild kategori av personer. Även när allmänheten är utestängd från rättegången, måste domen, inklusive de viktigaste resultaten, bevisen och den juridiska motiveringen, offentliggöras, förutom när hänsynen till minderåriga kräver att så inte sker eller då förfarandet rör äktenskapsmål eller förmyndarskap av barn.

IV. PRESUMTION FÖR OSKULD

30. Enligt artikel 14, punkt 2, ska alla som är anklagade för brott ha rätt att betraktas som oskyldiga till dess att deras skuld har fastställts enligt lagen. Presumtionen för oskuld, som är grundläggande för skyddet av de mänskliga rättigheterna, lägger bevisbördan på åklagarsidan, garanterar att ingen skuld kan förutsättas förrän anklagelserna har bevisats bortom rimligt tvivel, garanterar att den anklagade hellre frias än fälls och kräver att personer som anklagas för brott ska behandlas enligt denna princip. Det är en skyldighet för alla offentliga myndigheter att avstå från att förutsätta utgången av en rättegång, t.ex. genom att avstå från att göra offentliga uttalanden som bekräftar den anklagades skuld.⁵⁶ Svaranden bör normalt inte vara fjättrade eller hållas i burar under rättegångar eller på annat sätt presenteras för domstolen på ett sätt som indikerar att de är farliga brottslingar. Medierna ska undvika en nyhetsbevakning som undergräver presumtionen för oskuld. Dessutom ska

⁵¹ Klagomålsförfarande nr 203/1986, *Münoz Hermoza mot Peru*, punkt 11.3, nr 514/1992, *Fei mot Colombia*, punkt 8.4.

⁵² Se t.ex. slutsatser, *Demokratiska republiken Kongo*, CCPR/C/COD/CO/3 (2006), punkt 21, *Centralafrikanska republiken*, CCPR//C/CAF/CO/2 (2006), punkt 16.

⁵³ Klagomålsförfarande nr 215/1986, *Van Meurs mot Nederländerna*, punkt 6.2.

⁵⁴ Klagomålsförfarande nr 301/1988, *R.M. mot Finland*, punkt 6.4.

⁵⁵ Klagomålsförfarande nr 819/1998, *Kavanagh mot Irland*, punkt 10.4.

⁵⁶ Klagomålsförfarande nr 770/1997, *Gridin mot Ryska federationen*, punkter 3.5 och 8.3.

häktningens periodens längd aldrig tas som en indikation på skuld och dess grad.⁵⁷ Nekandet av borgen⁵⁸ eller resultaten av civilrättsliga förfaranden⁵⁹ påverkar inte presumtionen för oskuld.

V. RÄTTIGHETER FÖR PERSONER ANKLAGADE FÖR BROTT

31. Rätten för alla personer som är anklagade för brott att informeras omgående och i detalj på ett språk de kan förstå om karaktären och grunden för brottsanklagelserna mot dem, enligt punkt 3 (a), är den första av minimigarantierna i straffrättsliga förfaranden i artikel 14. Denna garanti gäller för alla straffrättsliga åtal, inklusive dem mot personer som inte är frihetsberövade, men inte för brottsutredningar innan åtal väcks.⁶⁰ Observera att skälen för gripande garanteras separat i artikel 9, punkt 2, i konventionen.⁶¹ Rätten att "utan dröjsmål" informeras om anklagelsen kräver att informationen ges så snart personen formellt har åtalats för ett brott enligt nationell lag,⁶² eller den enskilde offentligt benämns som åtalad. De särskilda kraven i underpunkten 3 (a) kan uppfyllas genom att förmedla anklagelsen antingen muntligt – om den senare bekräftas skriftligen – eller skriftligen förutsatt att informationen anger både lagen och påstådda generella fakta som anklagelsen är baserad på. Vid tredskodomar kräver artikel 14, punkt 3 (a), att, trots frånvaron av den anklagade, alla åtgärder har vidtagits för att underrätta de anklagade personerna om anklagelserna och att meddela dem om förfarandena.⁶³

32. Underpunkten 3 (b) föreskriver att anklagade personer ska få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar och att rådgöra med ett rättegångsbiträde efter eget val. Denna bestämmelse är en viktig del av garantin om en rättvis rättegång och en tillämpning av principen om jämlikhet i medel.⁶⁴ Om svaranden saknar medel kan kommunikationen med rättegångsbiträdet endast garanteras om en kostnadsfri tolk tillhandahålls under förberedelserna till rättegången och själva rättegången.⁶⁵ Vad som avses med "tillräcklig tid" beror på omständigheterna i varje enskilt fall. Om rättegångsbiträdet upplever att tiden för förberedelsen av försvaret är otillräcklig, åligger det honom eller henne att begära ajournering av rättegången.⁶⁶ En konventionsstat ska inte hållas ansvarig för försvarsadvokatens uppträdande, såvida det inte var eller borde

⁵⁷ Beträffande förhållandet mellan artikel 14, punkt 2, och artikel 9 i konventionen (häktning), se t.ex. slutsatser, Italien, CCPR/C/ITA/CO/5 (2006), punkt 14 och Argentina, CCPR/CO/70/ARG (2000), punkt 10.

⁵⁸ Klagomålsförfarande nr 788/1997, *Cagas, Butin och Astillero mot Filippinerna*, punkt 7.3.

⁵⁹ Klagomålsförfarande nr 207/1986, *Moraël mot Frankrike*, punkt 9.5, nr 408/1990, *W.J.H. mot Nederländerna*, punkt 6.2, nr 432/1990, *W.B.E. mot Nederländerna*, punkt 6.6.

⁶⁰ Klagomålsförfarande nr 1056/2002, *Khachatrian mot Armenien*, punkt 6.4.

⁶¹ Klagomålsförfarande nr 253/1987, *Kelly mot Jamaica*, punkt 5.8.

⁶² Klagomålsförfarande nr 1128/2002, *Márques de Morais mot Angola*, punkt 5.4 och 253/1987, *Kelly mot Jamaica*, punkt 5.8.

⁶³ Klagomålsförfarande nr 16/1977, *Mbenge mot Zaire*, punkt 14.1.

⁶⁴ Klagomålsförfarande nr 282/1988, *Smith mot Jamaica*, punkt 10.4; nr 226/1987 och 256/1987, *Sawyers, Mclean och Mclean mot Jamaica*, punkt 13.6.

⁶⁵ Se klagomålsförfarande nr 451/1991, *Harward mot Norge*, punkt 9.5.

⁶⁶ Klagomålsförfarande nr 1128/2002, *Morais mot Angola*, punkt 5.6. Liknande klagomålsförfaranden nr 349/1989, *Wright mot Jamaica*, punkt 8.4, nr 272/1988, *Thomas mot Jamaica*, punkt 11.4; nr 230/87, *Henry mot Jamaica*, punkt 8.2; nr 226/1987 och 256/1987, *Sawyers, Mclean och Mclean mot Jamaica*, punkt 13.6.

ha varit uppenbart för domaren att advokatens beteende var oförenligt med rättvisans intresse.⁶⁷ Det finns en skyldighet att bevilja rimliga önskemål om ajournering, i synnerhet när den anklagade är anklagad för ett allvarligt brott och det behövs ytterligare tid för förberedelse av försvaret.⁶⁸

33. "Tillräckliga möjligheter" måste inkludera tillgång till dokument och andra bevis; denna tillgång måste inkludera alla material⁶⁹ som åklagaren planerar att lägga fram i domstolen mot den anklagade eller som är friande. Friande material ska förstås inkludera inte bara material som fastställer oskuld, utan även annan bevisning som kan bistå försvaret (t.ex. indikationer på att ett erkännande inte var frivilligt). Vid ett påstående om att bevis har erhållits i strid med artikel 7 i konventionen, måste information om omständigheterna under vilka ett sådant bevis erhållits göras tillgänglig för att tillåta en bedömning av ett sådant påstående. Om den anklagade inte talar det språk som används i förfarandena, men representeras av ett rättegångsbiträde som är förtrogen med språket, kan det vara tillräckligt att de relevanta dokumenten i ärendet görs tillgängliga till rättegångsbiträdet.⁷⁰

34. Rätten att kommunicera med rättegångsbiträdet kräver att den anklagade utan dröjsmål ges tillgång till rättegångsbiträdet. Rättegångsbiträdet ska kunna träffa sina klienter privat och kommunicera med den anklagade under förhållanden som helt respekterar konfidentialiteten för deras kommunikation.⁷¹ Dessutom ska advokater kunna ge råd och representera personer som anklagas för ett brott i enlighet med den allmänt erkända yrkesetiken utan restriktioner, påverkan, påtryckningar eller otillbörlig inblandning från något håll.

35. Den anklagades rätt att få sin sak prövad utan oskäligt dröjsmål enligt artikel 14, punkt 3 (c), är inte bara utformad för att undvika att personer alltför länge hålls i osäkerhet om sitt öde och, om han eller hon är frihetsberövad under rättegången, att garantera att ett sådant berövande av friheten inte pågår längre än nödvändigt med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet, men även för att tjäna rättvisans intressen. Vad som är skäligt måste bedömas med tanke på omständigheterna i varje enskilt fall,⁷² med hänsyn till målets komplexitet, den anklagades uppträdande och det sätt som saken skötts på av de administrativa och rättsliga myndigheterna. I fall där de anklagade nekats borgen av domstolen måste de få sin sak prövad så snabbt som

⁶⁷ Klagomålsförfarande nr 1128/2002, *Márques de Morais mot Angola*, punkt 5.4.

⁶⁸ Klagomålsförfarande nr 913/2000, *Chan mot Guyana*, punkt 6.3, nr 594/1992, *Phillip mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.2.

⁶⁹ Se slutsatser, Kanada, CCPR/C/CAN/CO/5 (2005), punkt 13.

⁷⁰ Klagomålsförfarande nr 451/1991, *Harward mot Norge*, punkt 9.5.

⁷¹ Klagomålsförfarande nr 1117/2002, *Khomidova mot Tadzjikistan*, punkt 6.4; nr 907/2000, *Siragev mot Uzbekistan*, punkt 6.3, nr 770/1997, *Gridin mot Ryska federationen*, punkt 8.5.

⁷² Se t.ex. klagomålsförfarande nr 818/1998, *Sextus mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.2 om en försening på 22 månader mellan åtalet av den anklagade med ett brott som kräver dödsstraff och början på rättegången utan särskilda omständigheter som motiverar förseningen. I klagomålsförfarande nr 537/1993, *Kelly mot Jamaica*, punkt 5.11, en försening på 18 månader mellan åtalet och början på rättegången stred inte mot artikel 14, punkt 3 (c). Se även klagomålsförfarande nr 676/1996, *Yasseen och Thomas mot Guyana*, punkt 7.11 (försening på två år mellan beslutet av appellationsdomstolen och början på rättegången) och klagomålsförfarande nr 938/2000, *Siewpersaud, Sukhram och Persaud mot Trinidad och Tobago*, punkt 6.2 (total längd för brottmålsförfarandet på nästan fem år utan någon förklaring från konventionsstaten som motiverar fördröjningen).

möjligt.⁷³ Denna garanti gäller inte bara tiden mellan det formella åtalet av den anklagade och när en rättegång ska inleda, utan även tiden fram till den slutliga domen i överklagandet.⁷⁴ Alla stadier, vare sig det är i första instansen eller överklagandet, måste ske "utan oskäligt dröjsmål".

36. Artikel 14, punkt 3 (d), innehåller tre olika garantier. För det första föreskriver bestämmelsen att anklagade personer har rätt att vara närvarande under rättegången. Förfaranden i den anklagade frånvaro kan i vissa fall vara tillåtet för att möjliggöra en korrekt rättskipning, dvs. när den anklagade avstår från att utnyttja sin rätt att vara närvarande, trots att han eller hon i god tid informerats om förfarandena. Följaktligen är dessa prövningar endast förenliga med artikel 14, punkt 3 (d), om nödvändiga åtgärder vidtas för att kalla anklagade i god tid och i förväg informera dem om datumet och platsen för deras rättegång och begära att de är närvarande.⁷⁵

37. För det andra hänvisar rätten för alla anklagade om brott att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde efter eget val och underrättas om denna rätt, i enlighet med artikel 14, punkt 3 (d), till två typer av försvar som inte utesluter varandra. Personer som bistås av en advokat har rätt att instruera sin advokat om hur målet ska drivas, inom ramen för det yrkesmässiga ansvaret, och vittna för egen räkning. Samtidigt är formuleringen av konventionen tydlig på alla officiella språk i det att den föreskriver ett försvar som ska utföras personligen "eller" genom rättegångsbiträde efter eget val, och därmed tillåta att den anklagade avstår från att bistås av ett rättegångsbiträde. Rätten att försvara sig själv utan en advokat är dock inte absolut. I rättvisans intresse kan det vid en särskild rättegång krävas att ett rättegångsbiträde anvisas mot den anklagades vilja, särskilt när personer avsevärt och ihärdigt hindrar ett korrekt genomförande av rättegången eller är anklagade för ett allvarligt brott utan att kunna handla i eget intresse, eller när det är nödvändigt för att skydda utsatta vittnen från ytterligare oro eller hot om de skulle förhöras av den anklagade. Alla inskränkningar av den anklagades önskan att försvara sig själv måste dock ha ett objektivt och tillräckligt allvarligt syfte och inte gå utöver vad som är nödvändigt för att försvara rättvisans intresse. Därför bör inhemsk lagstiftning undvika ett absolut hinder mot rätten att försvara sig själv i brottmål, utan att bistås av ett rättegångsbiträde.⁷⁶

38. För det tredje garanterar artikel 14, punkt 3 (d), rätten att få ett rättegångsbiträde anvisat när rättvisans intressen kräver det och kostnadsfritt om den anklagade inte har tillräckliga medel för att betala ett sådant biträde. Brottets allvarlighet är av betydelse vid beslutet om ett rättegångsbiträde ska anvisas "där rättvisans intresse kräver det"⁷⁷ liksom förekomsten av en objektiv chans till framgång vid överklagandet.⁷⁸ I fall där dödsstraff tillämpas är det en självklarhet att den anklagade

⁷³ Klagomålsförfarande nr 818/1998, *Sextus mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.2.

⁷⁴ Klagomålsförfarande nr 1089/2002, *Rouse mot Filippinerna*, punkt 7.4; nr 1085/2002, *Taright, Touadi, Remli och Yousfi mot Algeriet*, punkt 8.5.

⁷⁵ Klagomålsförfarande nr 16/1977, *Mbenge mot Zaire*, punkt 14.1; nr 699/1996, *Maleki mot Italien*, punkt 9.3.

⁷⁶ Klagomålsförfarande nr 1123/2002, *Correia de Matos mot Portugal*, punkter 7.4 och 7.5.

⁷⁷ Klagomålsförfarande nr 646/1995, *Lindon mot Australien*, punkt 6.5.

⁷⁸ Klagomålsförfarande nr 341/1988, *Z.P. mot Kanada*, punkt 5.4.

effektivt måste biträdas av en advokat i alla skeden av förfarandet.⁷⁹

Rättegångsbiträden som anvisats av ansvariga myndigheter på grund av denna bestämmelse måste vara effektiva i representationen av den anklagade. Till skillnad från privat anlidade advokater,⁸⁰ kan uppenbar misskötsel, t.ex. genom att dra tillbaka ett överklagande utan samråd i ett mål med dödsstraff⁸¹ eller frånvaron under utfrågningen av ett vittne i ett sådant mål,⁸² medföra ansvar för den berörda staten för kränkning av artikel 14, punkt 3 (d), förutsatt att det var uppenbart för domaren att advokatens uppträdande var oförenligt med rättvisans intressen.⁸³ Denna bestämmelse kränks även om domstolen eller relevanta myndigheter hindrar anvisade advokater att fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt.⁸⁴

39. Punkt 3 (e) i artikel 14 garanterar den anklagades rätt att förhöra eller låta förhöra de vittnen som åberopas mot honom eller henne och att för egen del få låta inkalla och förhöra vittnen under samma förhållanden som de vittnen som åberopas mot honom eller henne. Denna garanti är viktig som en tillämpning av principen om jämlikhet i medel för att garantera ett effektivt försvar för svaranden och hans eller hennes rättegångsbiträde och garanterar därmed att den anklagade samma rättsliga befogenheter att inkalla vittnen och förhöra eller korsförhöra vittnen som är tillgängliga för åklagaren. Den ger dock inte en obegränsad rätt att inkalla alla vittnen som begärts av den anklagade eller hans/hennes rättegångsbiträde, utan endast en rätt att få vittnen antagna som är relevanta för försvaret och få en rimlig möjlighet att utfråga och utmana vittnen som åberopas mot dem i något skede av förfarandet. Inom dessa gränser och beroende på inskränkningar av användningen av framställningar, bekännelser och andra bevis som erhållits i strid med artikel 7,⁸⁵ är det i första hand konventionsstaternas inhemska rätt som ska besluta om bevisens tillåtlighet och hur deras domstolar bedömer dem.

40. Rätten att kostnadsfritt få biträde av tolk om den anklagade inte förstår eller talar det språk som används vid domstolen i enlighet med artikel 14, punkt 3 (f), förankrar en annan aspekt av principerna om rättvisa och jämlikhet i medel.⁸⁶ Denna rätt gäller under alla stadier av det muntliga förfarandet. Den gäller både för utlänningar och medborgare. Anklagade person med ett modersmål som skiljer sig från det officiella domstolsspråket är i princip inte berättigade till kostnadsfritt biträde av tolk om de behärskar det officiella språket tillräckligt väl för att effektivt kunna försvara sig själva.⁸⁷

41. Slutligen garanterar artikel 14, punkt 3 (g), rätten att inte tvingas vittna mot sig själv eller erkänna sig skyldig. Detta skydd måste förstås som att den anklagade inte

⁷⁹ Klagomålsförfarande nr 985/2001, *Aliboeva mot Tadzjikistan*, punkt 6.4; nr 964/2001, *Saidova mot Tadzjikistan*, punkt 6.8, nr 781/1997, *Aliev mot Ukraina*, punkt 7.3, nr 554/1993, *LaVende mot Trinidad och Tobago*, punkt 58.

⁸⁰ Klagomålsförfarande nr 383/1989, *H.C. mot Jamaica*, punkt 6.3.

⁸¹ Klagomålsförfarande nr 253/1987, *Kelly mot Jamaica*, punkt 9.5.

⁸² Klagomålsförfarande nr 838/1998, *Hendricks mot Guyana*, punkt 6.4. För fallet med frånvaron av upphovspersonens juridiska ombud under utfrågningen av ett vittne i ett preliminärt förhör, se klagomålsförfarande nr 775/1997, *Brown mot Jamaica*, punkt 6.6.

⁸³ Klagomålsförfarande nr 705/1996, *Taylor mot Jamaica*, punkt 6.2; nr 913/2000, *Chan mot Guyana*, punkt 6.2; nr 980/2001, *Hussain mot Mauritius*, punkt 6.3.

⁸⁴ Klagomålsförfarande nr 917/2000, *Arutyunyan mot Uzbekistan*, punkt 6.3.

⁸⁵ Se punkt 6 ovan.

⁸⁶ Klagomålsförfarande nr 219/1986, *Guesdon mot Frankrike*, punkt 10.2.

⁸⁷ Idem.

utsätts för några direkta eller indirekta fysiska eller otillbörlig psykiska påtryckningar från de undersökande myndigheterna i syfte att erhålla ett erkännande av skuld. A fortiori är det otillåtet att behandla en anklagad person på ett sätt som strider mot artikel 7 i konventionen för att tvinga fram en bekännelse.⁸⁸ Den inhemska rätten måste garantera att framställningar eller bekännelser som erhållits i strid mot artikel 7 i konventionen undantas från bevismaterialet, förutom om sådant material används som bevis på att tortyr eller annan behandling som är förbjuden enligt denna bestämmelse har ägt rum,⁸⁹ och att sådana fall bevisbördan ligger på staten att bevisa att uttalandena från den anklagade har avgetts av fri vilja.⁹⁰

VI. MINDERÅRIGA

42. Artikel 14, punkt 4, föreskriver att i mål mot unga lagöverträdare ska rättegångsförfarandet ta hänsyn till deras ålder och det önskvärda i att främja deras återanpassning. Unga lagöverträdare ska åtnjuta åtminstone samma garantier och skydd som vuxna enligt artikel 14 i konventionen. Dessutom behöver minderåriga särskilt skydd. I brottmål ska de i synnerhet informeras direkt om anklagelserna mot dem och, om lämpligt, genom sina föräldrar eller vårdnadshavare få lämpligt bistånd för förberedelserna och presentationen av sitt försvar, prövas så snart som möjligt i en rättvis förhandling i närvaro av ett rättegångsbiträde, annan lämplig hjälp och sina föräldrar eller vårdnadshavare, såvida det inte anses motverka barnets bästa, särskilt med hänsyn till deras ålder och situation. Frihetsberövande före och under rättegången ska undvika så långt möjligt.⁹¹

43. Staterna ska vidta åtgärder för att upprätta ett lämpligt straffrättsligt system för minderåriga för att garantera att ungdomar behandlas på ett sätt som motsvarar deras ålder. Det är viktigt att fastställa en minimiålder under vilken barn och ungdomar inte får dömas för brott; denna ålder ska ta hänsyn till deras fysiska och psykiska omognad.

44. När så är lämpligt, särskilt när rehabilitering av ungdomar som påstås ha begått handlingar som är straffbara enligt strafflagen ska främjas, bör andra åtgärder än straffrättsliga förfaranden, såsom medling mellan förövare och offer, överläggningar med förövarens familj, rådgivning eller samhällstjänst eller utbildningsprogram övervägas, förutsatt att de är förenliga med kraven i konventionen och andra relevanta normer för mänskliga rättigheter.

⁸⁸ Klagomålsförfarande nr 1208/2003, *Kurbonov mot Tadzjikistan*, punkter 6.2–6.4; nr 1044/2002, *Shukurova mot Tadzjikistan*, punkter 8.2–8.3; nr 1033/2001, *Singarasa mot Sri Lanka*, punkt 7.4; nr 912/2000, *Deolall mot Guyana*, punkt 5.1; nr 253/1987, *Kelly mot Jamaica*, punkt 5.5.

⁸⁹ Se konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling, artikel 15. Om användningen av andra bevis som erhållits i strid mot artikel 7 i konventionen, se punkt 6 ovan.

⁹⁰ Klagomålsförfarande nr 1033/2001, *Singarasa mot Sri Lanka*, punkt 7.4; nr 253/1987, *Kelly mot Jamaica*, punkt 7.4.

⁹¹ Se allmän kommentar nr 17 (1989) om artikel 24 (barnets rättigheter), punkt 4.

VII. OMRÖVANDE AV HÖGRE INSTANS

45. Artikel 14, punkt 5, i konventionen förskriver att den som fällts för brott ska ha rätt att få skuldfrågan och det ådömda straffet omprövade av högre instans enligt lag. Som de olika språkversionerna visar (brott, *infracción, delito*) är inte garantin begränsad till de mest allvarliga brotten. Uttrycket "enligt lag" i den här bestämmelsen är inte avsett att överlämna själva förekomsten av rätten till omprövande till den inhemska rätten, eftersom denna rätt är erkänd i konventionen och inte bara i den inhemska lagstiftningen. Begreppet enligt lag hänvisar snarare till bestämningen av de sätt som omprövandet av en högre instans ska utföras,⁹² liksom vilken domstol som är ansvarig för att utföra omprövandet i enlighet med konventionen. Artikel 14, punkt 5, kräver inte att konventionsstaterna tillhandahåller flera instanser för överklagande.⁹³ Hänvisningen till inhemsk rätt i denna bestämmelse ska tolkas så att om inhemsk rätt tillhandahåller ytterligare instanser för överklagande, måste den dömda personen få effektiv tillgång dem.⁹⁴

46. Artikel 14, punkt 5, gäller inte för förfaranden som bestämmer rättigheter och skyldigheter i ett tvistemål⁹⁵ eller något annat förfarande som inte ingår i ett överklagande av ett brottmål, såsom konstitutionella förslag.⁹⁶

47. Artikel 14, punkt 5, kränks inte bara om beslutet från domstolens första instans är slutgiltigt, utan även om en dom från en appellationsdomstol⁹⁷ eller en domstol i sista instans,⁹⁸ efter en friande dom i en lägre instans, inte kan omprövas av en högre instans enligt inhemsk rätt. Om den högsta instansen i ett land fungerar som den första och enda instansen, kompenserar inte avsaknaden av rätten till omprövande av högre instans av förhållandet att målet prövas av den berörda konventionsstatens högsta domstol; snarare är ett sådant system oförenligt med konventionen, såvida inte den berörda konventionsstaten har gjort en reservation om detta.⁹⁹

48. Rätten att få sin dom och påföljd omprövad av en högre instans, som fastställs av artikel 14, punkt 5, ålägger konventionsstaten skyldigheten att ingående ompröva domen och påföljden, både vad gäller bevisningens och lagens tillräcklighet, så att förfarandet möjliggör vederbörligt beaktande av målets karaktär.¹⁰⁰ En omprövning som är begränsad till domens formella eller juridiska aspekter, utan någon

⁹² Klagomålsförfarande nr 1095/2002, *Gomaríz Valera mot Spanien*, punkt 7.1; nr 64/1979, *Salgar de Montejo mot Colombia*, punkt 10.4.

⁹³ Klagomålsförfarande nr 1089/2002, *Rouse mot Filippinerna*, punkt 7.6.

⁹⁴ Klagomålsförfarande nr 230/1987, *Henry mot Jamaica*, punkt 8.4.

⁹⁵ Klagomålsförfarande nr 450/1991, *I.P. mot Finland*, punkt 6.2.

⁹⁶ Klagomålsförfarande nr 352/1989, *Douglas, Gentles, Kerr mot Jamaica*, punkt 11.2.

⁹⁷ Klagomålsförfarande nr 1095/2002, *Gomaríz Valera mot Spanien*, punkt 7.1.

⁹⁸ Klagomålsförfarande nr 1073/2002, *Terrón mot Spanien*, punkt 7.4.

⁹⁹ *Idem*.

¹⁰⁰ Klagomålsförfarande nr 1100/2002, *Bandajevsky mot Vitryssland*, punkt 10.13; nr 985/2001, *Aliboeva mot Tadzjikistan*, punkt 6.5; nr 973/2001, *Khalilova mot Tadzjikistan*, punkt 7.5; nr 623–627/1995, *Domukovsky et al mot Georgien*, punkt 18.11; nr 964/2001, *Saidova mot Tadzjikistan*, punkt 6.5; nr 802/1998, *Rogerson mot Australien*, punkt 7.5; nr 662/1995, *Lumley mot Jamaica*, punkt 7.3.

som helst hänsyn till fakta, är otillräcklig enligt konventionen.¹⁰¹ Artikel 14, punkt 5, kräver dock inte att hela rättegången eller "förhandlingen" tas om,¹⁰² så länge domstolen som utför omprövningen kan titta på målets faktiska dimensioner. Om t.ex. en högre instans tittar på anklagelserna mot en dömd person i detalj, överväger den bevisningen som lagts fram vid rättegången och hänvisats till i överklagande och konstaterar att det fanns tillräckligt komprometterande bevis för att motivera att den anklagade befanns skyldig i ett specifikt mål, har konventionen inte kränkts.¹⁰³

49. Rätten att få sin dom omprövad kan endast utövas effektivt om den dömda personen är berättigad till att få tillgång till en motiverad, skriftlig dom av domstolen och, åtminstone i den första appellationsdomstolen om den inhemska rätten medger flera instanser för överklagande,¹⁰⁴ även till andra dokument som rättegångsutskrifter som nödvändiga för att åtnjuta ett effektivt förverkligande av rätten till överklagande.¹⁰⁵ Effektiviteten i denna rätt är också nedsatt och artikel 14, punkt 5, kränkt om omprövningen av den högre instansen är otillbörligt försenad i strid med punkt 3 (c) i samma bestämmelse.¹⁰⁶

50. Ett system för omprövande som endast gäller för domar vars verkställande har inletts uppfyller inte kraven i artikel 14, punkt 5, oavsett om ett sådan omprövande kan begäras av den dömda personen eller beror på bedömningen av en domare eller åklagare.¹⁰⁷

51. Rätten att överklaga är av särskild betydelse i dödsstraffsdomar. Ett nekande av rättshjälp från domstolen som omprövar dödsdomen mot en medellös dömd person utgör inte bara en kränkning av artikel 14, punkt 3 (d), utan samtidigt också av artikel 14, punkt 5, eftersom nekandet av rättshjälp för ett överklagande i ett sådant fall effektivt hindrar en effektiv omprövning av den fällande domen och påföljden av den högre instansen.¹⁰⁸ Rätten att få sin dom omprövad kränks också om svaranden inte underrättas om rättegångsbiträdets avsikt att inte åberopa argument till domstolen och

¹⁰¹ Klagomålsförfarande nr 701/1996, *Gómez Vázquez mot Spanien*, punkt 11.1.

¹⁰² Klagomålsförfarande nr 1110/2002, *Rolando mot Filippinerna*, punkt 4.5; nr 984/2001, *Juma mot Australien*, punkt 7.5; nr 536/1993, *Perera mot Australien*, punkt 6.4.

¹⁰³ T.ex. klagomålsförfarande nr 1156/2003, *Pérez Escolar mot Spanien*, punkt 3; nr 1389/2005, *Bertelli Gálvez mot Spanien*, punkt 4.5.

¹⁰⁴ Klagomålsförfarande nr 903/1999, *Van Hulst mot Nederländerna*, punkt 6.4; nr 709/1996, *Bailey mot Jamaica*, punkt 7.2; nr 663/1995, *Morrison mot Jamaica*, punkt 8.5.

¹⁰⁵ Klagomålsförfarande nr 662/1995, *Lumley mot Jamaica*, punkt 7.5.

¹⁰⁶ Klagomålsförfarande nr 845/1998, *Kennedy mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.5; nr 818/1998, *Sextus mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.3, nr 750/1997, *Daley mot Jamaica*, punkt 7.4 och nr 665/1995, *Brown och Parish mot Jamaica*, punkt 9.5, nr 614/1995, *Thomas mot Jamaica*, punkt 9.5; nr 590/1994, *Bennet mot Jamaica*, punkt 10.5.

¹⁰⁷ Klagomålsförfarande nr 1100/2002, *Bandajevsky mot Vitryssland*, punkt 10.13; nr 836/1998, *Gelazauskas mot Litauen*, punkt 7.2.

¹⁰⁸ Klagomålsförfarande nr 554/1993, *LaVende mot Trinidad och Tobago*, punkt 5.8.

därmed bli berövad möjligheten att hitta alternativ representation för att få sina invändningar behandlade på appellationsnivå.¹⁰⁹

VIII. GOTTGÖRELSE VID FELAKTIG DOM

52. Enligt punkt 6 i artikel 14 i konventionen ska gottgörelse betalas enligt lagen till personer som har dömts för brott genom en lagakraftvunnen dom och har avtjänat straffet till följd av domen, om domen har upphävts eller nåd har beviljats på grund av en ny eller nyuppdagad omständighet, som visat att domen var felaktig.¹¹⁰ Det är nödvändigt att konventionsstaterna antar lagstiftning som garanterar att gottgörelsen, som krävs av denna bestämmelse, verkligen kan betalas och att betalningen sker inom en rimlig tidsperiod.

53. Denna garanti gäller inte om det bevisas att underlåtenheten förmedla sådana materiella uppgifter i god tid helt eller delvis kan hänföras till den anklagade; i detta fall ligger bevisbördan hos staten. Dessutom betalas ingen ersättning om domen upphävts till följd av ett överklagande innan domen blir slutgiltig,¹¹¹ eller vid nåd som är humanitär eller skönsmässig till sin karaktär eller motiveras av jämlikhetsskäl, utan att det förekommit en felaktig dom.¹¹²

IX. NE BIS IN IDEM

54. Artikel 14, punkt 7 i konventionen, som föreskriver att ingen får lagföras eller straffas på nytt för ett brott för vilket han eller hon tidigare blivit slutligt fälld till ansvar eller frikänd i enlighet med varje lands lag och rättegångsordning, följer principen *ne bis in idem*. Denna bestämmelse förbjuder att en person, när han eller hon väl har dömts för eller frikänts från ett visst brott, ställs inför antingen samma domstol eller en annan domstol igen för samma brott; någon som t.ex. frikänts av en civil domstol kan inte åtalas igen för samma brott av en militär eller särskild domstol. Artikel 14, punkt 7, förbjuder inte en ny rättegång av en person som dömts i sin frånvaro och som begär det, men gäller den andra domen.

55. Upprepad bestraffning av vapenvägrare för att inte ha lytt en ny order att göra militärtjänst kan utgöra straff för samma brott om en sådan efterföljande vägran bygger på samma fasta beslut av samvetsskäl.¹¹³

¹⁰⁹ Se klagomålsförfarande nr 750/1997, *Daley mot Jamaica*, punkt 7.5; nr 680/1996, *Gallimore mot Jamaica*, punkt 7.4 och nr 668/1995, *Smith och Stewart mot Jamaica*, punkt 7.3. Se även klagomålsförfarande nr 928/2000, *Sooklal mot Trinidad och Tobago*, punkt 4.10.

¹¹⁰ Klagomålsförfarande nr 963/2001, *Uebergang mot Australien*, punkt 4.2; nr 880/1999, *Irving mot Australien*, punkt 8.3, nr 408/1990, *W.J.H. mot Nederländerna*, punkt 6.3.

¹¹¹ Klagomålsförfarande nr 880/1999; *Irving mot Australien*, punkt 8.4; nr 868/1999, *Wilson mot Filippinerna*, punkt 6.6.

¹¹² Klagomålsförfarande nr 89/1981, *Muhonen mot Finland*, punkt 11.2.

¹¹³ Se FN:s arbetsgrupp mot godtyckliga frihetsberövanden, yttrande nr 36/1999 (Turkiet), E./CN.4/2001/14/Add. 1, punkt 9 och yttrande nr 24/2003 (Israel), E./CN.4/2005/6/Add. 1, punkt 30.

56. Förbudet i artikel 14, punkt 7, gäller inte om en högre instans ogillar en dom och begär en förnyad prövning.¹¹⁴ Det förbjuder heller inte återupptagandet av ett brottmål som motiveras av exceptionella omständigheter, såsom upptäckten av bevis som inte var tillgängliga vid frikännandet.

57. Denna garanti gäller endast för brottmål och inte till disciplinära åtgärder som inte utgör en påföljd för ett brott i den mening som avses i artikel 14 i konventionen.¹¹⁵ Dessutom garanterar den inte *ne bis in idem* för nationella jurisdiktioner i två eller fler stater.¹¹⁶ Denna insikt ska dock inte undergräva staternas strävan att förhindra förnyad prövning för samma brott genom internationella konventioner.¹¹⁷

X. FÖRHÅLLET MELLAN ARTIKEL 14 OCH ÖVRIGA ARTIKLAR I KONVENTIONEN

58. Som en uppsättning processuella garantier spelar artikel 14 i konventionen ofta en viktig roll för genomförandet av de mer omfattande garantierna i konventionen, som måste beaktas vid prövning av brottsanklagelser och en persons rättigheter och skyldigheter i ett tvistemål. Vad gäller förfarandet är förhållandet till rätten till effektiva rättsmedel enligt artikel 2, punkt 3, i konventionen relevant. I allmänhet måste denna bestämmelse följas när någon garanti i artikel 14 har kränkts.¹¹⁸ Vad gäller rätten att få sin dom och påföljd omprövad av högre instans, artikel 14, punkt 5, i konventionen utgör den *lex specialis* i förhållande till artikel 2, punkt 3, när man åberopar rätten till tillgång till appellationsdomstol.¹¹⁹

59. I mål som leder till utdömandet av dödsstraff är det särskilt viktigt att rigoröst följa garantierna för en rättvis rättegång. Utdömandet av dödsstraff efter rättsligt avgörande, där bestämmelserna i artikel 14 i konventionen inte har följts, utgör en kränkning av rätten till liv (artikel 6 i konventionen).¹²⁰

60. Att misshandla personer som är anklagade för brott och att tvinga dem att, under tvång, göra eller underteckna en bekännelse som erkänner skuld kränker både artikel 7 i konventionen som förbjuder tortyr och grym, omänsklig eller förnedrande

¹¹⁴ Klagomålsförfarande nr 277/1988, *Terán Jijón mot Ecuador*, punkt 5.4.

¹¹⁵ Klagomålsförfarande nr 1001/2001, *Gerardus Strik mot Nederländerna*, punkt 7.3.

¹¹⁶ Klagomålsförfarande nr 692/1996, *A.R.J. mot Australien*, punkt 6.4; nr 204/1986, *A.P. mot Italien*, punkt 7.3.

¹¹⁷ Se Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, artikel 20, punkt 3.

¹¹⁸ T.ex. klagomålsförfarande nr 1033/2001, *Singarasa mot Sri Lanka*, punkt 7.4; nr 823/1998, *Czernin mot Tjeckiska republiken*, punkt 7.5.

¹¹⁹ Klagomålsförfarande nr 1073/2002, *Terrón mot Spanien*, punkt 6.6.

¹²⁰ T.ex. klagomålsförfarande nr 1044/2002, *Shakurova mot Tadzjikistan*, punkt 8.5 (kränkning av artikel 14 punkt 1 och 3 (b), (d) och (g)); nr 915/2000, *Ruzmetov mot Uzbekistan*, punkt 7.6 (kränkning av artikel 14, punkt 1, 2 och 3 (b), (d), (e) och (g)); nr 913/2000, *Chan mot Guyana*, punkt 5.4 (kränkning av artikel 14 punkt 3 (b) och (d)); nr 1167/2003, *Rayos mot Filippinerna*, punkt 7.3 (kränkning av artikel 14 punkt 3 (b)).

behandling och artikel 14, punkt 3 (g), som förbjuder tvång att vittna mot sig själv eller erkänna sig skyldig.¹²¹

61. Om någon, som misstänks för brott och som frihetsberövats på grund av artikel 9 i konventionen, anklagas för ett brott men inte ställs inför rätta, kan förbudet mot att otillbörligt försena rättegångar enligt artikel 9, punkt 3, och 14, punkt 3 (c), i konventionen kränkas samtidigt.¹²²

62. De processuella garantierna i artikel 13 i konventionen införlivar begrepp för korrekta förfaranden som även återspeglas i artikel 14¹²³ och därmed bör tolkas mot bakgrund av den senare bestämmelsen. I den mån den nationella lagstiftningen ålägger ett rättsligt organ uppgiften att besluta om utvisningar eller avvísningar är garantin om allas jämlikhet inför domstolar och tribunaler i enlighet med artikel 14, punkt 1, och principerna för opartiskhet, rättvisa och jämlikhet i medel, som är underförstådda i denna garanti, tillämplig.¹²⁴ Alla relevanta garantier i artikel 14 gäller dock om utvisningen sker i form av en straffrättslig påföljd eller om kränkningar av utvisningsbeslutet straffas enligt straffrätten.

63. Sättet som många brottmål hanteras på kan påverka utövandet och åtnjutande av rättigheter och garantier i konventionen oberoende av artikel 14. Att då under flera år avvakta åtal för förtalsbrott mot en journalist för att ha publicerat vissa artiklar, i strid med artikel 14, punkt 3 (c), kan lämna den åtalade i en situation av osäkerhet och hot och därmed ha en kylande effekt som otillbörligen begränsar utövandet av hans eller hennes rätt till yttrandefrihet (artikel 19 i konventionen).¹²⁵ På samma sätt kan en försening av straffrättsliga förfaranden under flera år i strid med artikel 14, punkt 3 (c), kränka rätten för en person att lämna sitt hemland, som garanteras i artikel 12, punkt 2, i konventionen, om den anklagade inte får lämna landet så länge förfarandet pågår.¹²⁶

64. Vad beträffar rätten till tillträde på lika villkor till offentlig tjänst enligt artikel 25 (e) i konventionen kan en avsättning av domare i strid med denna bestämmelse utgöra en kränkning av denna garanti, i kombination med artikel 14, punkt 1, som föreskriver rättsväsendets oberoende.¹²⁷

¹²¹ Klagomålsförfarande nr 1044/2002, *Shakurova mot Tadzjikistan*, punkt 8.2; nr 915/2000, *Ruzmetov mot Uzbekistan*, punkter 7.2 och 7.3; nr 1042/2001, *Boimurodov mot Tadzjikistan*, punkt 7.2, och många andra. Om förbudet att erkänna bevismaterial i strid mot artikel 7, se punkter 6 och 41 ovan.

¹²² Klagomålsförfarande nr 908/2000, *Evans mot Trinidad och Tobago*, punkt 6.2; nr 838/1998, *Hendricks mot Guyana*, punkt 6.3, och många andra.

¹²³ Klagomålsförfarande nr 1051/2002, *Ahani mot Kanada*, punkt 10.9. Se även klagomålsförfarande nr 961/2000, *Everett mot Spanien*, punkt 6.4 (utlämning), 1438/2005, *Taghi Khadje mot Nederländerna*, punkt 6.3.

¹²⁴ Se klagomålsförfarande nr 961/2000, *Everett mot Spanien*, punkt 6.4.

¹²⁵ Klagomålsförfarande nr 909/2000, *Mujuwana Kankanamge mot Sri Lanka*, punkt 9.4.

¹²⁶ Klagomålsförfarande nr 263/1987, *Gonzalez del Rio mot Peru*, punkter 5.2 och 5.3.

¹²⁷ Klagomålsförfarande nr 933/2000, *Mundy Busyo et al mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 5.2; nr 814/1998, *Pastukhov mot Vitryssland*, punkt 7.3.

65. Processrättsliga bestämmelser eller deras tillämpning som gör åtskillnad enligt de kriterier som är listade i artikel 2, punkt 1, eller artikel 26, eller åsidosätter mäns och kvinnors lika rätt, i enlighet med artikel 3, för att åtnjuta garantierna som föreskrivs i artikel 14 i konventionen, kränker inte bara kraven i punkt 1 i denna bestämmelse att "alla människor skall vara lika inför domstolar och tribunaler", utan kan även utgöra diskriminering.¹²⁸

¹²⁸ Klagomålsförfarande nr 202/1986, *Ato del Avellanal mot Peru*, punkter 10.1 och 10.2.